

КУЛЬТУРА І ЦИВІЛІЗАЦІЯ

План

1. Явище культури крізь призму філософського осмислення.
2. Вихідні ознаки культури. Співвідношення світової та національної, масової та елітарної типів культур.
3. Поняття цивілізації та її суттєві ознаки. Питання співвідношення культури та цивілізації.
4. Глобальні проблеми сучасної цивілізації.

Проблема визначення поняття «культура»

- Сума видів діяльності, звичаїв, вірувань
- Традиція та соціальна спадщина
- Спосіб життя людини
- Матеріальні та духовні цінності великих груп людей, їх звичаї, поведінка
- Організація таких феноменів як матеріальні предмети, дій, ідей, почуттів, яка складається із використання символів

Культура

Мистецтво, театр, музика

Їжа

Релігійна віра

Поведінка

Ритуали

Норми

Мова

Переконання

Цінності

Що таке культура

- Від лат. *culture* – обробіток, обробляти
- У найзагальнішому значенні «культура» – це те, що породжено, створено самою людиною на відміну від того, що існує незалежно від людини.
- Культура – це друга природа, світ артефактів
- Культура – це спосіб відгородження людини від природи

Культура vs природа

Культура має
структуру, лад і
порівняно
прогнозована

Природа стихійна,
небезпечна,
хаотична

Вихідні ознаки культури

- ⦿ Неприродне походження – друга природа
- ⦿ Різноманіття способів культуротворчої людської діяльності – людина є як діячем культури, так і споживачем
- ⦿ Значущість для людини – сфера самовиявлення людини
- ⦿ Культурне середовище постає як ресурс для творчості, як сукупність умов для подальшого культурного процесу
- ⦿ Здатність до самозабезпечення - здатність культури до збереження, розподілу та використання культурних цінностей

Світова та національна культура

Світова культура – це синтез найкращих досягнень людства, все що створено людською расою

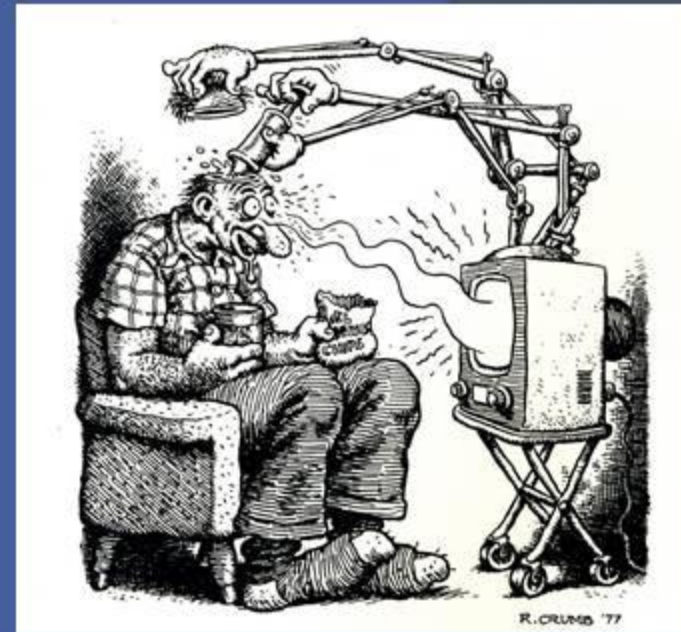
Національна культура – це своєрідна культурна система, яка володіє відносною автономністю та автохтонністю

Масова культура

- Масова культура сформувалась одночасно із суспільством масового споживання
- Цей тип культури пов'язаний із комерційною діяльністю
- Предмети масового споживання часто є предметами споживання, які здатні приносити прибуток

Елітарна культура

- Вважається альтернативною до масової культури
- Елітарна культура є більш складною та важкою для сприйняття непідготовленими людьми
- Метою творців елітарної культури постає певний потяг до новаторства, повного самовираження та художнього втілення своїх ідей
- Елітарна культура долає норми та руйнує шаблони

Що таке цивілізація

- Від лат. *civis* – громадянин (місто, держава, технології)
- Відносно високий рівень розвитку культури, технологій та урядового правління
- Характеризується встановленням розвиненого і складного рівня соціальної поведінки людей
- Протилежне за значенням до варварства та безладу

Ознаки цивілізації

- Центральний уряд
- Розділ праці
- Система письма
- Дороги, мости, замки
- Міста
- Мистецтво і архітектура
- Соціальні класи
- Релігійна організація

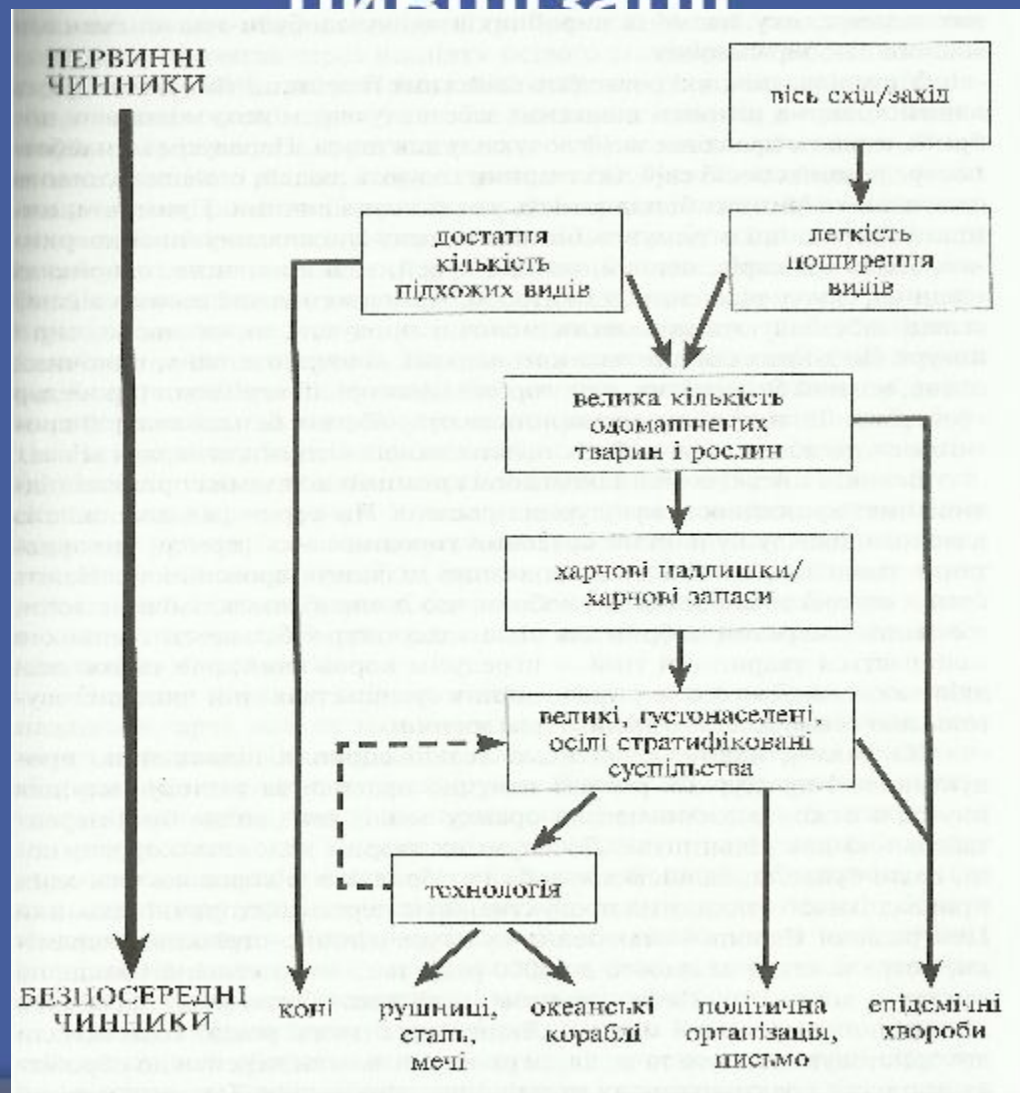

Співвідношення культури та цивілізації

- Культура за визначенням є поняттям значно ширшим
- Культура здатна існувати окремо від цивілізації, а цивілізація без культури не може
- Для передачі культури достатньо простої буденної мови, а для передачі цивілізаційних здобутків необхідна складна мовна і знакова система
- У культурі переважає творче начало, а в цивілізації - технологічне

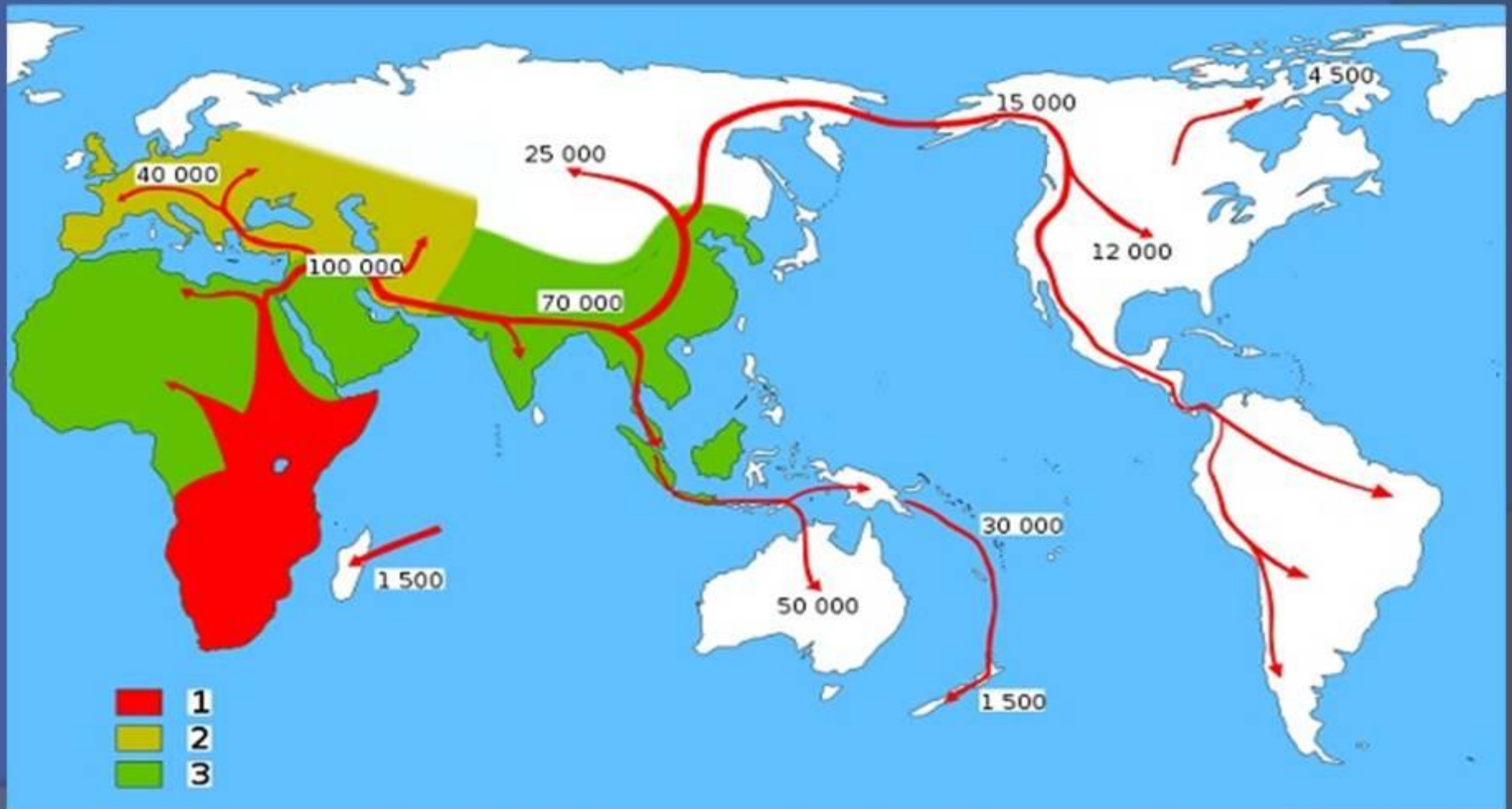

Чинники, що лежать в основі найзагальнішої схеми становлення цивілізації

Розвиток цивілізації

Розселення людини територією Землі

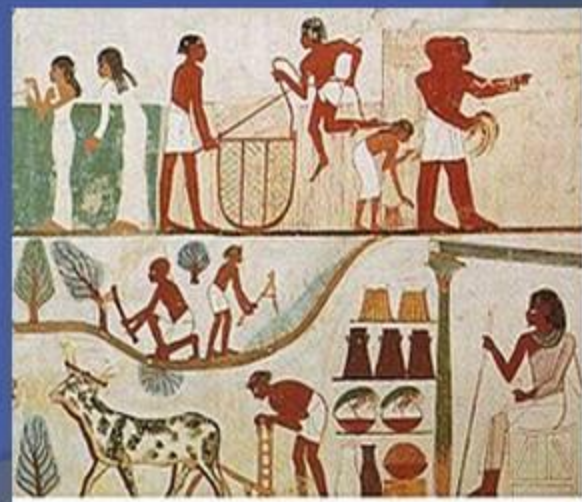
Центри зародження рільництва

Рільництво як основа виникнення цивілізації

- Рільництво, харчове виробництво прийшло на зміну збиральництву
- Перевага рільників над збиральниками: запас часу та енергії (отримати харч на місяці чи на один день)
- Полювання не має характеру відновлювання на відміну від вирощування врожаю
- Запас їжі створював можливості для збільшення кількості народжених дітей

Чому одні цивілізації зникли, а інші процвітають

- ⦿ Географічне положення:
  - А. Сприяло швидкому поширенню рільництва
  - В. Наявність значної кількості видів тварин здатних до одомашнення

Хвороби

- Одомашнення тварин та життя в містах призвело до появи хвороб (чума, холера, віспа, тиф)
- Європейці мали імунітет до цих хвороб

Перевага в технології

- Створення ресурсів вимагало як їх захисту, так і змагання за них, з'являється зброя, яка постійно вдосконалюється
- Розвиток технології став можливим завдяки звільненню частини населення від створення ресурсів, виникла наука і чиновники
- Для функціонування чиновників та науковців потрібне письмо

Колапс або занепад цивілізації

- ⦿ Брак ресурсів, коли цивілізація нездатна забезпечити саму себе
- ⦿ Забезпечення ресурсів потребує зростання витрати ресурсів ззовні
- ⦿ Коли населення X , яке потребує ресурсу Y для свого нормального функціонування, виробляє ресурсу $Y \leq$

Прогресуюча цивілізація (шкала Кардашова)

Цивілізація I типу

Опанувала власну планету та її ресурси.
Досягається за дві – три тисячі років
(суч. люд. 0,7 рівень)

Цивілізація II типу

Колонізує свою сонячну систему, використовує енергію власної зірки
Такий рівень розвитку досягається за десятки тисячі років

Цивілізація III типу

Колонізує усю Галактику, використовує енергію її зірок.
Досягти такого рівня можливо від багатьох сотень тисяч років до мільйонів